

ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	
Спеціальність	<i>281 Публічне управління та адміністрування</i>
Освітня програма	<i>Електронне урядування, Адміністративний менеджмент</i>
Статус дисципліни	<i>Обов'язкова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/дистанційна/змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс</i>
Обсяг дисципліни	<i>150 год (5 кредитів ЄКТС) – л. – 18 год, пр. – 36 год, лаб. – 18 год, ср. – 78 год</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен</i>
Розклад занять	<i>rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська/Англійська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: професор, доктор наук з державного управління, Чукут Світлана Анатоліївна, egovtpr@gmail.com Практичні та лабораторні заняття: Чукут Світлана Анатоліївна, професор, доктор наук з державного управління, , egovtpr@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>Посилання на дистанційний ресурс (Moodle) - za66mc, Лекції: Join Zoom Meeting https://us04web.zoom.us/j/2404432963?pwd=VnBXZlZllc1N1RTUwZ0YxTHdzRzhOQT09 Meeting ID: 240 443 2963 Passcode: 8ZrFVu</i>

Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Метою навчальної дисципліни “Основи електронного урядування” є формування у студентів сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок щодо сучасних тенденцій розвитку електронного урядування та електронної демократії, ідентифікації викликів та загроз при впровадженні електронного урядування, врахування особливостей різноманітних технологій та інструментів електронного урядування й електронної демократії.

Очікувані результати навчання: 1) уміти організувати та брати участь у волонтерських/культурно-освітніх проектах, спрямованих на формування активної громадянської позиції, використовуючи інструменти та технології електронного урядування;

Основи електронного урядування

---

2) розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень в умовах впровадження електронного урядування;

3) знати основи електронного урядування;

4) уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації з питань розвитку електронного урядування, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

Передбачається набуття наступних компетентностей: уміння працювати в команді, уміння приймати управлінські рішення в умовах електронного урядування, визначати напрями розвитку е-урядування, орієнтуватися в різноманітних технологіях та інструментах електронного урядування та електронної демократії, належним чином реагувати на виклики та загрози при впровадженні е-урядування.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Основи електронного урядування» має міждисциплінарний характер. Вона інтегрує відповідно до свого предмету знання з інших освітніх і наукових галузей: публічного управління та адміністрування, юридичних, технічних тощо. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця дисципліна «Основи електронного урядування» тісно пов'язана з іншими дисциплінами управлінського блоку: «Основи менеджменту та теорії організації», «Основи публічного управління та адміністративної діяльності», «Державна служба».

Отримані практичні навички та засвоєні теоретичні знання під час вивчення навчальної дисципліни «Основи електронного урядування» можна використовувати в подальшому під час опанування навчальної дисципліни: цикл професійної підготовки (освітньо-професійна програма «Електронне урядування»): «Електронна демократія», «Розумні міста», «Електронні послуги», «Галузеве електронне урядування».

Мати навички користуватися платформами Moodle та Zoom, здатність до аналітичного мислення

Зміст навчальної дисципліни

Вступ до електронного урядування. Проєкт «Зміни на краще!»

Поняття та сутність електронного урядування. Основні підходи до розгляду е-урядування.

Зарубіжний досвід впровадження електронного урядування.

Впровадження електронного урядування в Україні.

Електронні послуги.

Сутність та основні засади розвитку електронної демократії.

Інструменти е-демократії.

Електронний парламент.

Електронне урядування в умовах мережевої війни.

Навчальні матеріали та ресурси

Е-урядування та е-демократія. Навч. посібник у 15-ти ч. (За заг. ред. Семенченка А.І., Дрешпака В.М. – К., 2017.

Чукут С.А. *Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях /Електронне урядування та електронна демократія. Навч. посібник у 15-ти ч. (За заг. ред. Семенченка А.І., Дрешпака В.М. – К., 2017. – Ч.7. – 72 с.*

Чукут С.А. *Від електронного уряду до розумного урядування: сучасні виклики та загрози. Сучасні проблеми управління: управління в умовах цифрових трансформацій : зб. Матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф. 21 лист. 2019 р., м. Київ / Уклад. : А. А. Мельниченко, О. А. Акімова, Д. В. Балашов, К. О. Семенова. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. – С. 8-10.*

Чукут С.А. *Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні / С.А. Чукут, В.І. Дмитренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №13 – С.89-93*

Чукут С.А. *Впровадження електронного парламенту в Україні в контексті сучасних світових тенденцій / С.А. Чукут // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2016. - №1 (53) – С.133-137*

Чукут С.А. *Особливості впровадження електронного урядування в Об'єднаних Арабських Еміратах / С.А. Чукут, М.С. Шуляк // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №8 – С.92-95*

Чукут С.А. *Аналіз кращих практик надання електронних послуг в Об'єднаних Арабських Еміратах [Електронний ресурс] / С.А. Чукут, М.С. Шуляк // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2016. – №4. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=962>*

Чукут С.А. *Основні напрями та пріоритети надання електронних послуг в країнах Європейського Союзу: на прикладі Данії [Електронний ресурс] / С.А. Чукут, В.Л. Полярна // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2016. – №12. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=96295> (*

Чукут С. А. *Кращі європейські практики впровадження електронного урядування: досвід Данії / С. А. Чукут, В. Л. Полярна // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 24. - С. 140-145. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_24_3195*

Чукут С.А. *Сумісність як необхідна умова впровадження електронного урядування: досвід Європейського Союзу / С. А. Чукут, В.І. Дмитренко // Публічне урядування : збірник. — № 5 (10) — грудень 2017. — Київ : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2017. — 316 с. № 2. — С. 293-303. 95*

Chukut S.A. *Interoperability as a necessary condition for the implementation of e-governance: experience of the European Union / S. Chukut, V. Dmytrenko. Public management : collection. — № 5 (10) – December 2017. — Kyiv : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2017. — P. 293-303. 95*

Чукут С.А *Блокчейн чи система електронного документообігу: сучасні тенденції впровадження в органах виконавчої влади України / С. А. Чукут, К.Л Буряченко //Інвестиції: практика та досвід. - 2018. - №1. – С.70-7695*

Чукут С.А. *Кращі європейські та українські практики надання електронних послуг для вразливих верств населення / С. А. Чукут, Т.М. Ціпцюра //Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – №5. – С.91-97 DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.91*

Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

№ з/п	Тема	Програмні результати навчання	Основні завдання	
			Контрольний захід	Термін виконання
1.	<i>Вступ до електронного урядування. Проєкт «Зміни на краще!»</i>	№1, 4	<i>Обґрунтування проєкту</i>	<i>1-й тиждень</i>
2.	<i>Поняття та сутність електронного урядування. Основні підходи до розгляду е-урядування.</i>	№1, 2, 3	<i>Командна робота</i>	<i>2-тиждень</i>
3.	<i>Зарубіжний досвід впровадження електронного урядування.</i>	№1, 2, 3, 4	<i>Командна робота</i>	<i>3-ий тиждень</i>
			<i>Лабораторна робота 1</i>	<i>3-ий тиждень</i>
			<i>Практична робота 1</i>	<i>4-ий тиждень</i>
4.	<i>Впровадження електронного урядування в Україні.</i>	№1, 2, 3, 4	<i>Командна робота</i>	<i>5-ий тиждень</i>
			<i>Лабораторна робота 2</i>	<i>5-ий тиждень</i>
			<i>Практична робота 2</i>	<i>6-ий тиждень</i>
5.	<i>Електронні послуги.</i>	№1, 2, 3, 4	<i>Командна робота</i>	<i>7-ий тиждень</i>
			<i>Лабораторна робота 3</i>	<i>7-ий тиждень</i>
			<i>Практична робота 3</i>	<i>8-ий тиждень</i>
6.	<i>Сутність та основні засади розвитку електронної демократії.</i>	№1, 2, 3, 4	<i>Командна робота</i>	<i>9-ий тиждень</i>
			<i>Лабораторна робота 4</i>	<i>9-ий тиждень</i>
			<i>Практична робота 4</i>	<i>10-ий тиждень</i>
7.	<i>Інструменти е-демократії.</i>	№1, 2, 3, 4	<i>Командна робота</i>	<i>11-ий тиждень</i>
			<i>Лабораторна робота 5</i>	<i>11-ий тиждень</i>
			<i>Практична робота 5</i>	<i>12-ий тиждень</i>
7.	<i>Електронний парламент.</i>	№1, 2, 3, 4	<i>Командна</i>	<i>13-й тиждень</i>

Основи електронного урядування

			<i>робота</i>	
			<i>Лабораторна робота 6</i>	<i>13-ий тиждень</i>
			<i>Практична робота 6</i>	<i>14-ий тиждень</i>
8.	<i>Електронне урядування в умовах мережевої війни.</i>	<i>№1, 2, 3, 4</i>	<i>Командна робота</i>	<i>15-ий тиждень</i>
			<i>Лабораторна робота 7</i>	<i>15-ий тиждень</i>
9	<i>Командний проєкт</i>	<i>№1, 2, 3, 4</i>	<i>Презентація, звіт, відеоролик</i>	<i>16-ий тиждень</i>
10	<i>Творча робота.</i>	<i>№1, 2, 3, 4</i>	<i>Захист, презентація</i>	<i>16-й тиждень 17-й тиждень</i>

Семестрове індивідуальне завдання (творча робота) є фінальним контрольним заходом, який охоплює всі програмні результати навчання. Термін виконання: визначення тематики – 3-ий тиждень, публічний захист – 16-ий тиждень.

Самостійна робота студента

Під час самостійної роботи виконуються: командний проєкт (Див. Додаток 1) та індивідуальне дослідницьке завдання (творча робота) (див. Додаток 2).

Політика та контроль

Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Студенти мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються відповідно до оціночного листа та/або зауважень.

Робота над командним проєктом здійснюється під час самостійної роботи студентів та обговорюється на практичних заняттях у дистанційному режимі (з можливістю консультування з викладачем через електронну пошту та в Zoom).

Основи електронного урядування

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна «Основи електронного урядування» може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами, окрім студентів з серйозними вадами зору, які не дозволяють виконувати завдання за допомогою персональних комп'ютерів, ноутбуків та/або інших технічних засобів.

Навчання іноземною мовою

Враховуючи специфіку навчальної дисципліни, деякі поняття та навчальний матеріал вивчаються на англійській мові (фрагментарно). Також у процесі викладання навчальної дисципліни використовуються відеоматеріали на англійській мові.

Враховуючи студентоцентризований підхід, за бажанням студентів, допускається вивчення матеріалу за допомогою англійськомовних онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці освітньої компоненти.

Заохочувальні бали		Штрафні бали	
Критерій	Ваговий бал	Критерій	Ваговий бал
Публікація тез за умови надсилання на рецензування та отримання допуску до публікації	3 бали	Порушення термінів виконання індивідуального дослідницького завдання	-1 бал за кожен день
Участь у міжнародних, всеукраїнських та/або інших заходах та/або конкурсах, олімпіадах (за тематикою навчальної дисципліни) (сертифікат учасника)	5 балів		
Оформлення індивідуального дослідницького завдання для участі в конкурсі студентських наукових робіт	5 балів	Порушення термінів надсилання практичних завдань	-1 бал за кожен день

Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: підготовка та реалізація командного проєкта, виконання практичних завдань, звіт та захист.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Критерій		Перша атестація	Друга атестація
Термін атестації		8-ий тиждень	14-ий тиждень
Умови отримання атестації	Поточний рейтинг	≥ 13 балів	≥ 40 балів
	Виконання практичних робіт	+	+
	Індивідуальне дослідницьке завдання та його захист	-	+

Основи електронного урядування

	<i>Командна робота</i>	+	+
--	------------------------	---	---

<i>Для денної форми навчання</i>					
№ з/п	Контрольний захід	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	<i>Практична робота</i>	12	2	6	12
2.	<i>Лабораторна робота</i>	14	2	7	14
2.	<i>Командна робота</i>	32	32	1	32
3.	<i>Творча робота</i>	12	12	1	12
4.	<i>Екзамен</i>	30	30	1	30
	<i>Всього</i>				100

<i>Для заочної форми навчання</i>					
№ з/п	Контрольний захід	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	<i>Командна робота</i>	30	30	1	30
2.	<i>Творча робота</i>	30	30	1	30
3.	<i>Екзамен</i>	40	40	1	40
	<i>Всього</i>				100

Результати оголошуються кожному студенту під час занять або в дистанційній формі (e-поштою).

<i>Для денної форми навчання</i>				
№ з/п	Творча робота	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	<i>Належне оформлення</i>	3	1	3
2.	<i>Відповідність змісту творчої роботи вимогам</i>	3	1	3
3.	<i>Презентація</i>	3	1	3
4.	<i>Захист</i>	3	1	3
	<i>Всього</i>			12

<i>Для заочної форми навчання</i>				
№ з/п	Творча робота	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	<i>Належне оформлення</i>	5	1	5
2.	<i>Відповідність змісту творчої роботи</i>	15	1	15

Основи електронного урядування

	<i>вимогам</i>			
3.	<i>Презентація</i>	5	1	5
4.	<i>Захист</i>	5	1	5
	<i>Всього</i>			30

№ з/п	<i>Командний проєкт для денної форми навчання</i>	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
1.	<i>Звітування</i>	18	18	1	18
2.	<i>Презентація</i>	3	3	1	3
3.	<i>Відеоролик</i>	8	8	1	8
4.	<i>Захист командного проєкту</i>	3	3	1	3
	<i>Всього</i>				32

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Додаток 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КОМАНДНОЇ РОБОТИ

ПРОЄКТ «ЗМІНИ НА КРАЩЕ!!!»

Рекомендовані групові завдання:

Створити команду (2 - 4 учасники). Обрати проблему, яка потребує вирішення.

Дати назву команді.

Створити гасло.

Робота над проєктом передбачає перелік наступних кроків:

1. Визначити проблему.
2. Розробити дорожню карту виконання проєкту (із зазначенням основних етапів його реалізації та відповідальних членів команди).
3. Відшукати фактори, що її породжують.
4. Проаналізувати міжнародний досвід вирішення подібних проблем.
5. Проаналізувати нормативно-правове регулювання, яке стосується проблеми.
6. Визначити всіх стейкхолдерів (зацікавлених осіб) – хто «за» і «проти».

7. Провести зустрічі, опитування (анкетування) з тими, хто може вплинути на позитивне вирішення проблеми із використанням соціальних мереж та онлайн платформ.
8. Запропонувати можливі варіанти розв'язання проблеми.
9. Застосувати для розв'язання проблеми інструменти й технології електронного урядування та електронної демократії.
10. Оформити звіт з проєкту.
11. Підготувати відеоролик до 3-х хв.
12. Підготувати презентацію та захистити проєкт.

Додаток 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ (ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ЗАВДАННЯ)

Одним з основних видів семестрового контролю підчас опанування навчальної дисципліни «Електронне урядування та електронна демократія» є виконання студентами творчої роботи. Творча робота виконується згідно з вимогами, у термін, зазначений викладачем (до початку зимової сесії) і має на меті контроль самостійного поглиблення знань з дисципліни. Студент може писати творчу роботу тільки на погоджену з викладачем тему.

Студентом за узгодженням з викладачем обирається країна з переліку 50 країн-лідерів з розвитку електронного урядування згідно останнього звіту ООН і відповідно до тем навчальної дисципліни «Основи електронного урядування» робиться її детальний аналіз, а саме розкриваються такі основні питання:

1. Стан та історія впровадження електронного урядування в цій країні.
2. Державна політика щодо розвитку електронного урядування.
3. Інституції електронного урядування.
4. Нормативно-правове забезпечення розвитку електронного урядування та електронної демократії.
5. Урядові портали.
6. Надання електронних послуг.
7. Електронна адміністрація.
8. Інструменти електронної демократії.
9. Електронний парламент.
11. Вплив епідемії коронавірусу на впровадження електронного урядування.
12. Висновки і рекомендації щодо можливості застосування досвіду розвитку електронного урядування цієї країни для України.

Можна також обрати **тему творчої роботи, яка пов'язана з актуальною проблемою розвитку електронного урядування.**

Творча робота має містити в собі вступ, три розділи (теоретико-методологічні засади або концептуальні засади досліджуваної проблеми; кращі зарубіжні практики її розв'язання, основні підходи та потенційні загрози і виклики; стан проблеми в Україні, її нормативно-

правове забезпечення; висновки та рекомендації щодо розв'язання проблеми з урахуванням зарубіжного досвіду.

Титульний аркуш творчої роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва факультету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема творчої роботи; прізвище та ім'я студента, курс, номер академічної групи.

За титульним аркушем слідує детальний план творчої роботи, в якому треба виділити вступ, перелік питань основного змісту, висновок, список використаних джерел. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного питання. Назви питань (заголовки) обов'язково мають поділяти текст на частини, щоб було видно, де закінчується одне питання і починається наступне.

Обсяг творчої роботи визначається вмінням студента стисло і водночас вичерпно розкрити тему: показати значення питання, що розглядається, оцінити, як воно висвітлюється в спеціальній літературі та розв'язується на практиці, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. При вдалому розкритті теми достатньо до 25 сторінок основного тексту.

Обов'язкова вимога: чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [2, с.54] (перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці творчої роботи списку літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати таблиці, схеми, графіки, діаграми, скріншоти тощо. Список використаної літератури (не менше 10 джерел) має містити в собі також джерела, які наведені у силабусі в п.4, оформлюється згідно з діючими правилами. Якщо інформація взята з мережі інтернет, потрібно, як і для звичайної літератури, вказати автора, назву статті, а потім навести адресу сайту в інтернет.

Індивідуальне дослідницьке завдання (творча робота) оцінюється за критеріями: логічності плану; повноти й глибини розкриття теми; наявності ілюстрацій (таблиці, рисунки, схеми тощо); кількості використаних джерел і чіткості посилань на них; відображення практичних матеріалів та статистичних даних; оформлення; обґрунтування власної думки студента з цього питання у вигляді висновку.

Граничний термін подання творчої роботи на перевірку за 10 днів до її захисту.

Додаток 3. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ.

1. Електронне урядування: поняття, сутність, виклики та загрози.
2. Основні підходи щодо визначення електронного уряду та електронного урядування.
3. Сучасні тенденції розвитку електронного урядування: цифрове та розумне урядування.
4. Передумови впровадження електронного урядування.
5. Основні складові електронного урядування.
6. Проблеми та виклики, які виникають під час впровадження електронного урядування.
7. Концепції електронного урядування: зарубіжні та українські.
8. Звіти ООН щодо розвитку електронного урядування.
9. Основні принципи, пріоритети та напрямки впровадження електронного урядування.
10. Основні моделі та етапи впровадження електронного уряду та електронного урядування у зарубіжних країнах.

Основи електронного урядування

---

11. Принципи побудови секторів електронного урядування G2G (уряд уряду), G2B (уряд бізнесу), G2C (уряд громадянам), G2E (уряд службовцям).
12. Інституції електронного урядування зарубіжних країн.
13. Досвід впровадження електронного урядування в Європейському Союзі.
14. Центральні органи влади в електронному урядуванні в Україні.
15. Системи міжвідомчої електронної взаємодії уряду.
16. Нормативно-правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні.
17. Поняття та фази зрілості електронних послуг.
18. Потенціальні переваги та економія від реалізації електронних державних послуг.
19. Особливості надання електронних послуг в Україні.
20. Дія: сутність, основні напрями, проблеми та виклики.
21. Сутність електронної демократії та її основні складові.
22. Основні етапи розвитку електронної демократії.
23. Сутність електронної участі громадян при прийнятті управлінських рішень в умовах розвитку інформаційного суспільства.
24. Звіти ООН щодо е-участі громадян в різних країнах світу.
25. Тенденції та особливості залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень.
26. Вплив мережевої війни на зміни нормативно-правового регулювання розвитку електронного урядування.
27. Вплив епідемії коронавірусу на інструменти електронної демократії.
28. Особливості правового регулювання е-демократії в країнах Європейського Союзу.
29. Інструменти електронної демократії.
30. Електронні звернення.
31. Електронні петиції.
32. Державні портали електронних послуг.
33. Електронні петиції на місцевому рівні.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено професор кафедри теорії та практики управління, доктор наук з державного управління, професор, Чукут Світлана Анатоліївна

Ухвалено кафедрою _____ (протокол № __ від _____)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № __ від _____)